

ANTIKVARISK DOKUMENTASJON

Sletten barnehage

Kristofer Jansons vei 31

Innhold

1 Innledning.....	2
2 Sammendrag	4
3 Vernestatus - sentrale begreper.....	5
4 Områdets historie og områdebeskrivelse	6
5 Bygningen	7
5.1 Realia	8
5.2 Bygningshistorie	8
5.3 Bygningsbeskrivelse.....	9
5.3.1 Konstruksjon.....	9
5.3.2 Fasader	9
5.3.3 Interiør/planløsning.....	14
5.3.4 Uteområde	14
6 Verneverdier og anbefalinger.....	15
7 Kilder.....	16

1 Innledning

Historisk har offentlige byggeri ofte vært påkostet og prestisjetungt, kjennetegnet ved solide og varige materialer og høy arkitektonisk kvalitet. Tidligere privateide bygninger, også disse av svært høy kvalitet, har av ulike årsaker kommet i offentlig eie. Slik har kvalitet og historie sammen ført til at Bergen kommune nå eier en rekke bygninger med høy kulturhistorisk verdi.

Bergen kommune, ved Etat for bygg og eiendom, har satt i gang et omfattende arbeid for å få oversikt over vedlikeholdsbehovet og tilstanden på de kommunale bygningene, og iverksetter tiltak med sikte på å oppnå et alminnelig vedlikeholds nivå for alle eiendommene. For de verneverdige bygningene er dette også i tråd med nasjonale målsettinger for kulturminneforvaltningen. Et godt vedlikeholds nivå sikrer bevaringsverdier og fører samtidig til reduksjon i behovet for omfattende reparasjonstiltak. Dette betyr også at originalmaterialer og bygningsdeler i større grad kan bevares, fremfor å skiftes ut, og er derfor et godt kulturminnevern.

Våren 2015 har Byantikvaren dokumentert 32 kommunale bygninger med kulturhistorisk verdi. Bygningene har ulikt formelt vern. Dette skyldes flere forhold. De dokumenterte bygningene er likevel alle definert som verneverdige bygninger av Byantikvaren og bør forvaltes som det. Bygningene er i kategoriene barnehager, kulturbygg og administrasjonsbygg. Listen dekker ikke alle de kommunalt eide bygningene i disse kategoriene. Noen bygninger og bygningskompleks er nylig istandsatt, eller er under istandsetting, og faller derfor utenfor dette kartleggingsprosjektet. I samråd med Byantikvaren, har Etat for bygg og eiendom valgt ut bygningene med verneverdi innenfor de tre kategoriene og gitt Byantikvaren i oppdrag å lage enkle kulturhistoriske rapporter for disse. Rapportene inngår i eiendomsdatabasen for kommunale bygninger og som bakgrunnsmateriale for tilstandskartlegging av disse bygningene. Den bygg- og branntekniske tilstandskartleggingen er utført av eksterne konsulenter på oppdrag, med utgangspunkt i standard for tilstandskartlegging av verneverdige og fredete bygninger, og har gått parallelt med dokumentasjonsarbeidet. Innenfor tilgjengelig kapasitet og anledning, har Byantikvaren deltatt på en rekke av tilstandskartleggingene for å kunne bistå med informasjon og konkrete kulturminnefaglige råd vedrørende anbefaling av tiltak for brannsikring og vedlikehold.

Eiendommene representerer en bygningskatt for fellesskapet og viser hele spennet mellom internasjonale ikon og mer anonyme og tidstypiske bygninger, alle uttrykk for idealer og strømninger i sin samtid. I dokumentasjonsarbeidet Byantikvaren her har gjort for et stort antall bygninger, har det ikke vært mulig med grundige analyser eller kildesøk. Bestillingen har vært enkle rapporter som kan danne et bilde av de kulturhistoriske verdiene knyttet til den enkelte

bygningen, som et «føre var» ved planlegging og gjennomføring av tiltak. De kulturhistoriske rapportene er derfor ikke uttømmende for de enkelte bygningene, men baseres på tilgjengelige digitaliserte kilder, egne arkiver, litteratur, fagkunnskap og faglige vurderinger. Det er ikke gjort fysiske arkivøk i offentlige arkiv, og heller ikke bygningsarkeologiske undersøkelser. Det må derfor tas høyde for eventuelle feilkilder. En grundigere analyse kan være nødvendig dersom det skal gjøres mer omfattende tiltak på enkeltbygninger. Gjennom arbeidet har Byantikvaren fått god kjennskap til de enkelte bygningene. Rapportene gir noen overordnede anbefalinger og råd for hvordan de kulturhistoriske verdiene best kan ivaretas i hver enkelt bygning. Uten at konkrete tiltak er planlagt, er det likevel vanskelig å gi noe annet enn mer generelle anbefalinger basert på verneverdiene som beskrives. Vi vil derfor understreke at Byantikvaren gjerne bistår med råd når konkrete tiltak skal gjennomføres, slik at man sammen kan finne gode løsninger for både bruk, drift og vern. Vi vil i denne anledning også peke på Riksantikvarens veiledere som nyttige kilder til informasjon av mer bygningsteknisk karakter. (Se <http://www.ra.no/Veiledning>).

Følgende 32 bygninger er inkludert i dette dokumentasjonsprosjektet:

Barnehager	Administrasjonsbygg	Kulturbygg
Kalfarveien barnehage	Kommunehuset i Arna	Barnas Kulturhus
Kalmargaten barnehage	Kommunehuset i Eidsvåg	Ungdommens Hus
Nordnes bydelshus-Klosteret bhg	Kommunehuset på Nesttun	Danckert Krohn seniorsenter
Rosetårnet barnehage	Neumannsgt 1	Lysverksbygget (KODE 4)
Sletten barnehage	Strømgaten 10	Rasmus Meyers samlinger (KODE 3)
Indre Arna barnehage	Hagerupsgården	Gamle Norges Bank
Laksevåg barnehage	Gamle Brannstasjon	Latinskolen
Årstad Brannstasjon barnehage	Gamle Bergen Kretsfengsel	Schøtstuene
	Det gamle rådhus	Siljustøl
	Magistratbygningen	Troldhaugen
	Bergen rådhus	Landås hovedgård
	Manufakturhuset	
	Gamle Tinghus	

En god bruk hvor kulturminneverdiene legger premisser, er også et godt langsiktig vern av bygningene. På den annen side, vil også de kulturhistoriske verdiene i bygningene gi kvaliteter til den daglige bruken.

Rapportenes oppbygning er lik og basert på våre erfaringer med tidligere kulturhistoriske rapporter. Innledningsvis har de et sammendrag av rapporten, samt definisjon av sentrale fagbegreper. Dernext følger en kort områdebeskrivelse for å sette bygningene inn i en fysisk kontekst, før selve bygningen beskrives og settes i kulturhistorisk sammenheng. Rapportene avsluttes med en vurdering av verneverdier, faglige anbefalinger og kildeangivelser, samt eventuelt kartmateriale. Hvor omfattende de enkelte delene i rapportene er, vil avhenge av kildetilfang og betydning for forståelsen av den kulturhistoriske bygningen. En del fotomateriale er tatt med i rapportene som illustrasjoner. Vi har også et mer omfattende fotomateriale som vil gjøres tilgjengelig for Etat for bygg og eiendom.

Byantikvaren takker for oppdraget og ser frem til videre godt samarbeid i forvaltningen av disse bygningsskattene.

2 Sammendrag

Bygningen er oppført av kommunen som daghjem for barn i 1964. Den er interessant som en tidlig, formålsbygd representant for kommunale barnehager.

Bygningens modernistiske fasader har arkitektonisk og arkitekturhistorisk verdi og bør søkes bevart. Bygningen i én etasje består av tre volumer koblet sammen av mellombygg. Denne fordelingen av bygningsvolumer er karakteristisk for modernismen og bør ivaretas. Videre bør fasadeutformingen og materialbruk ivaretas, som det røde teglsteinstaket og de slemmede teglsteinsveggene i kombinasjon med tre. Nordøstfasadene og det tverrstilte bygningsvolumet i nord er de best bevarte.

3 Vernestatus - sentrale begreper

Verneverdig: At en bygning er verneverdig betyr at den er verdt å verne/bevaringsverdig/verdt å ta vare på fordi det har kulturhistorisk, arkitektonisk eller en annen type verdi. At bygningen er verneverdig innebærer likevel ikke at den har en juridisk vernestatus.

Vernet: Når en bygning er vernet, har den en formell, juridisk vernestatus og kan ikke uten videre rives eller endres. En vernet bygning kan enten være regulert til spesialområde bevaring/hensynssone i en kommunal reguleringsplan eller fredet etter kulturminneloven (se dette). Noen bruker vern/vernet bare om det reguleringsmessige vernet og ikke om fredning, men "vernet" er egentlig en samlebetegnelse.

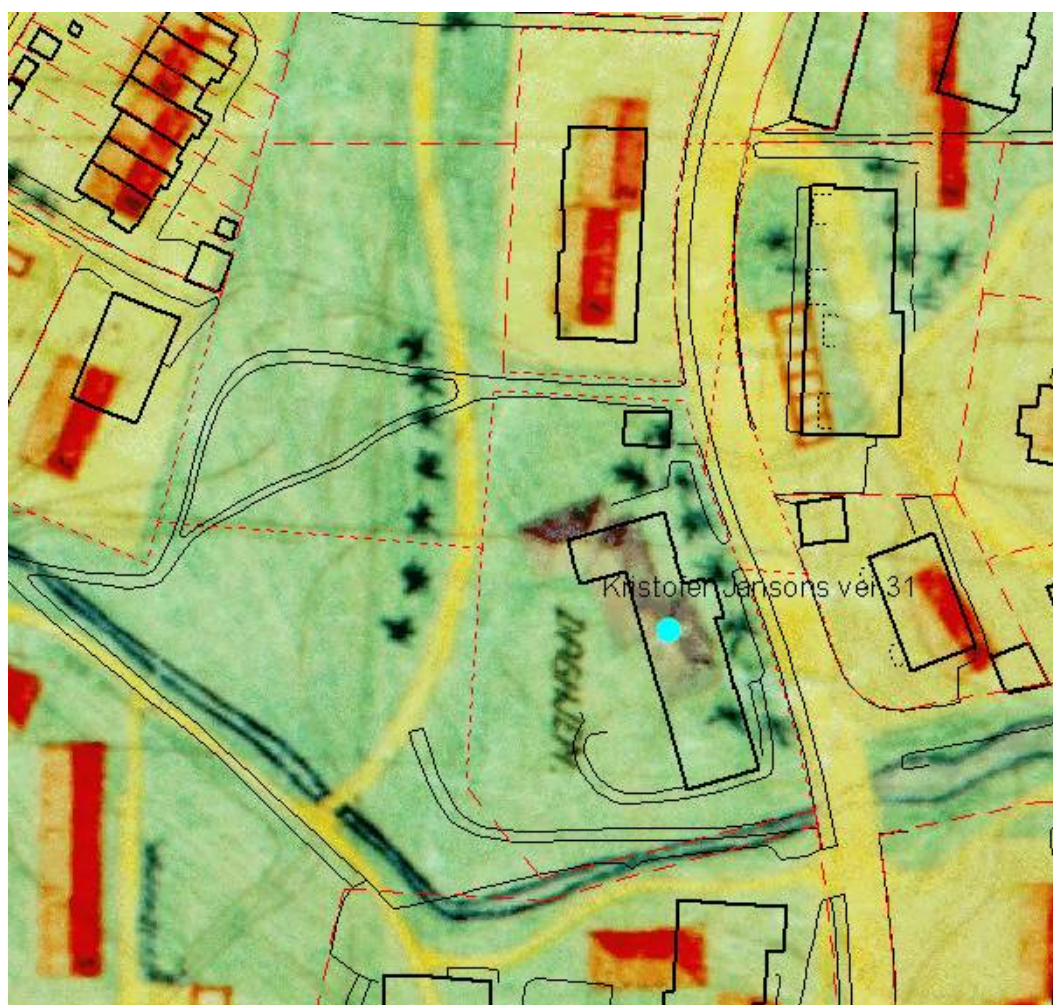
Fredet: Ordene fredet og vernet brukes ofte om hverandre, men fredet brukes oftest om – og bør forbeholdes for - kulturminner som er fredet etter kulturminnevernets egen særlov, kulturminneloven. Ordet brukes slik i dette dokumentasjonsprosjektet. Kulturminner kan være automatisk fredet i kraft av sin alder ("fornminner" fra før 1537, stående bygninger fra før 1650 samt sunkne skip og samiske kulturminner som er eldre enn 100 år). Yngre kulturminner kan vedtaksfredes av Riksantikvaren. Dette krever en høringsprosess og et vedtak. Hvis et kulturminne av nasjonal verdi er truet, kan Riksantikvaren eller fylkeskommunen gå til midlertidig fredning mens fredningssaken utarbeides.

SEFRAK: SEFRAK er et nasjonalt bygningsregister. Registeret skulle inneholde alle bygninger i Norge bygd før 1900. Mange steder er bygningene også evaluert med tanke på verneverdi. Registeret ble hovedsakelig utarbeidet mellom 1970- og 1990-tallet, men det ble aldri komplett, og noen steder pågår fremdeles registreringer. Navnet SEFRAK er en forkortelse for Sekretariatet for registrering av faste kulturminner i Norge, som er det organet som startet arbeidet med registreringen.

4 Områdets historie og områdebeskrivelse

Nåværende Landås bydel utgjorde den søndre del av Årstad herred, den delen som beholdt preget av bygdesamfunn lengst. Bydelen var under planlegging og utbygging sammenhengende fra 1920-årene til slutten av 1960-årene.

Før andre verdenskrig ble reguleringsplanene Bergensdalen Midtre del, Bergensdalen øst, Finnbergåsen og Minde-Fjøsangerplanen utarbeidet. Dette var hagebyinspirerte planer. Etter krigen ble Bergensdalen Sydlige deler regulert. Denne planen la grunnlaget for den funksjonalistiske boligforstaden. Som i hagebyen forutsatte den funksjonalistiske planen et skille mellom rimelige leieboliger og boliger for «bedrestilte». Leiegårdsbebyggelse ble planlagt i de lavereliggende flate områder og villamessig bebyggelse ble lokalisert til dalsidene. I planen inngikk offentlige grøntområder med institusjonsbygg og senterfunksjoner lokalisert til Landåstorget og Sletten. Reguleringsplanen ble utarbeidet av arkitektene Kristian Hoff og Kåre Frølich.

Figur 1: Utsnitt fra reguleringsplanen vedtatt i 1950 (Kilde: Bergen kommune, historiske kart).

5 Bygningen

Figur 2. Flyfoto av området. Sletten barnehage er ringet inn med gult.

Figur 3. Kart av området. Sletten barnehage er markert med gul farge.

5.1 Realia

Byggeår:	1964
Adresse:	Kristofer Jansons vei 31
Gnr./Bnr.:	160/687
Bygningsnr.:	13913420
Plan-ID:	KPA planID 60910000, ikrafttrådt: 24.04.2013 Kdp, PlanID 9730000, Kommunedelplan Landås, ikrafttrådt 15.01.1996 Reguleringsplan PlanID 10520000, ikrafttrådt 22.05.1950
SEFRAK-ID:	-
Askeladden-ID:	-
Vernestatus:	KPA: Hensynssone for bevaring av Villa/bolig/hage – Landås, retningslinjer § 27.3.5

5.2 Bygningshistorie

Sletten barnehage er oppført av kommunen som daghjem for barn i 1964. Tomten var regulert til barnehage alt i 1950. På den tiden var barnehager noe forholdsvis nytt. Barnehager som pedagogisk institusjon ble i Norge først satt i gang som private virksomheter, første gang i 1938.

De tidligste barnehagene ble drevet av private. Fra 1956 begynte kommunen å engasjere seg i barnehagedriften, det hang sammen med barnevernsloven av 21. desember 1956. Den teknologiske utviklingen med en etter hvert sterkt økende mengde biler, gjorde sitt til at det ble mer nødvendig å ta barnas sikkerhet på alvor. Etter hvert kom planlegging av barnehager, barnepark og lekeparker også med i de mer lovpålagte og detaljerte reguleringsplanene, f.eks. bygningsloven av 1965. I dag stilles det større krav til helhetlige regulerings- og bebyggelsesplaner som bl.a. inkluderer planlegging av barnehager og grendeskoler.

Barnehagen, eller daghjemmet som det gjerne het, hadde samme mål for øyet som barnehjem og ble også administrert av Helse- og sosialmyndighetene i Bergen. Barnehageplassering var derfor et av mange barnevernstiltak. Frem til 1972 var det barnevernsnemnden i Bergen og omegnskommunene som gjorde vedtak om plassering av barn i barnehage, for det meste ut fra sosiale kriterier, f.eks. barn av ugifte mødre eller hvis mor hadde behov for avlastning, pga. mors

helseplager, at det var mange barn i familien m.m. Etter 1972, da barnevernsnemndene ble nedlagt, var det de enkelte sosialkontor i bydelene som stod for plasseringen.

Barnehageadministrasjonen fortsatte å være underlagt sosialmyndighetene helt frem til 1996.

Byggesøknad til barnehagen er datert 1963. Byggherren var Bergen kommune ved Byarkitekten, som da var A Schanke. Byarkitektens kontor var i mange år en del av bygningsvesenet i Bergen, med planlegging og oppføring av kommunale byggeprosjekt som hovedoppgave. A. Schanke var ansatt i stillingen fra 1961-1965.

5.3 Bygningsbeskrivelse

5.3.1 Konstruksjon

Bygningen er reist på betongpilarer til fjell med betong grunnmur. Yttervegger er skallmur som er slemmet utvendig. Takkonstruksjonen er av tre.

5.3.2 Fasader

Bygningen er oppført som daghjem for barn i 1964. Anlegget er langstrakt i én etasje med saltak. Grunnplanen er L-formet og satt sammen av tre volumer med kvadratisk eller rektangulær form. Det nordligste har møneretningen på tvers av de andre to og har færre vindu og mer mur. Volumene er koblet sammen av mindre mellombygg. En slik disponering av bygningsvolumene er typisk for modernismen.

Figur 4: Inngangsfasade mot nordøst (Byantikvaren 2015).

Figur 5: Sørvestfasade mot utearealer og lekeområde (Byantikvaren 2015).

Fasadene er i hvitslemmet teglstein kombinert med mørkt, liggende trepanel. Inn mot lekearealet dominerer panel, mot gate mur. Vinduene er uten inndeling og lagt som horisontale bånd i fasaden. Noen av vinduene har brystninger av trepanel. Vinduene er trukket noe inn fra vegglivet. Alle originalvinduer er skiftet, de har trolig vært av tre. Saltaket har svært knapt takutstikk og er tekket med rød, uglassert teglstein.

Langfasadene en del endret ved en utvidelse av det sørligste mellombygget med 30 m². Dette skjedde i 1997. Mellombygget hadde opprinnelig flatt tak og var trukket inn fra langfasadene. Det flate taket ble endret til saltak, og yttervegger trukket ut i linje med hovedvolumene på begge sider. Dette har flatet ut den markerte oppdelingen av bygningen i flere volumer, som likevel fremdeles kan leses i form av et svakt sprang i takflaten og kontrast i materialbruk. I forhold til opprinnelige tegninger er også vindusrytmen i langveggen inn mot lekeplass endret. To lave uteboder i tre er bygget inntil østveggen.

Mellombygget i nord er bedre bevart, selv om dørene ikke er som på opprinnelige tegninger. Tredørene som står i dag er malt i grått. Alle vinduene i bygningen er skiftet.

Figur 6: Fasadene er langstrakte med vinduene som horisontale bånd. Mursteinsfasadene er slemmet (Byantikvaren 2015).

Figur 7: Det nordligste volumet er lagt med møneretningen på tvers, og veggene er mer lukket her enn på de to andre bygningsvolumene (Byantikvaren 2015).

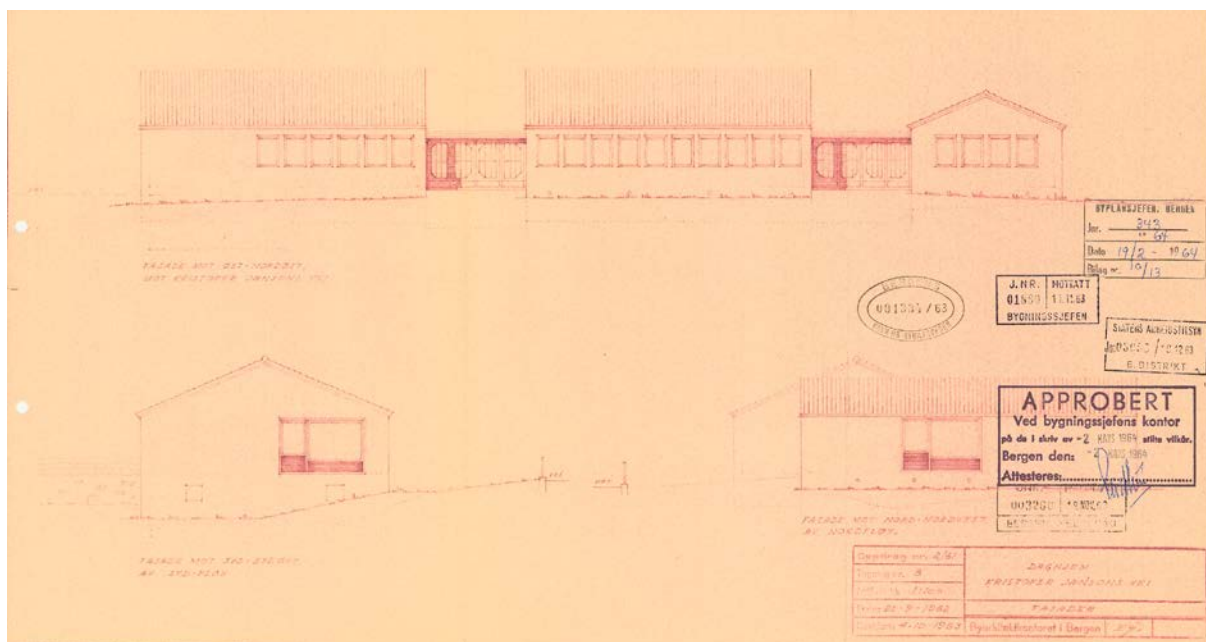
Figur 8: Barnehagen sett fra nordøst. Til høyre i bildet ses et vindu med brystningsfelt i trepanel (Byantikvaren 2015).

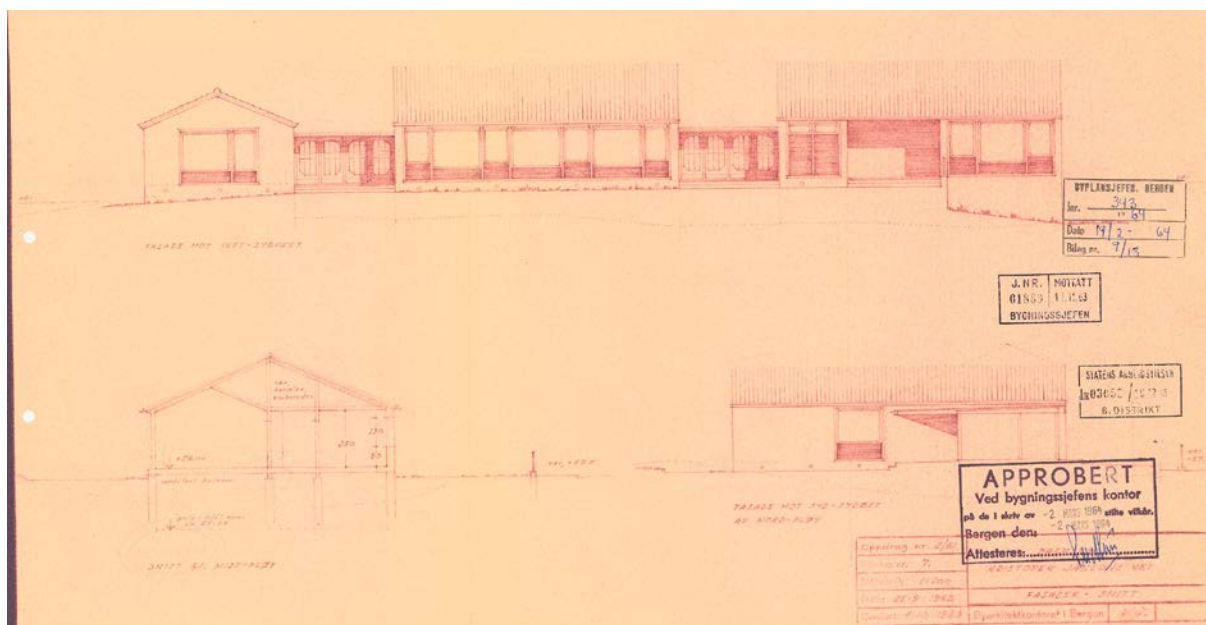
Figur 9: Det sørligste mellombygget ble bygget om i 1997. Da fikk det saltak, og ytterveggene ble trukket ut i linje med de to hovedvolumene, noe som har svekket det opprinnelige hovedpreget noe. Det svake spranget i takflaten viser likevel hvor det har vært en oppdeling av den lange fasaden (Byantikvaren 2015).

Figur 10: Det nordligste mellombygget er forholdsvis godt bevart, i alle fall i hovedtrekkene. Dørene skiller seg fra opprinnelige tegninger, men ser ut til å være av eldre type. De er i dag malt grå (Byantikvaren 2015).

Figur 11: Tegninger til byggesøknaden fra 1963, nordøstfasade mot gate. Her ses det tydelig hvordan bygningen består av tre større volumer, mens mellombyggene opprinnelig var utformet som lave, sammenkoblede bygningsledd (Byantikvaren 2015).

Figur 12: Tegninger til byggesøknaden fra 1963, sørvestfasaden mot uteområdet. Dette er den fasaden som er mest endret (Kilde: Braarkiv).

5.3.3 Interiør/planløsning

Bygningen er ikke befart innvendig. Etter mange år med barnehagedrift, antas det at det ikke er verneverdig interiør bevart.

I opprinnelig plan var det to inngangsparti, begge via mellombyggene. En korridor gikk i bygningens lengderetning med store lekerom på sørsiden inn mot uteområdet, og mindre rom med øvrige funksjoner på nordsiden. Inntrukne uværsskur i mellombyggene inn mot uteareal.

5.3.4 Uteområde

Uteområdet er opparbeidet som lekeplass med en stor gressplen. Inngjerdingen er alminnelig flettverksgjerde. Nord på tomten ligger en liten garasje med saltak. Dette var opprinnelig et fiskeutsalg som ble etablert i 1959. Den er nå bygget om til garasje.

Ingenting av spesielt kulturhistorisk interesse i uteområdet.

Figur 13: Uteområdet ligger sørvest for bygningen (Byantikvaren 2015).

6 Verneverdier og anbefalinger

Bygningen er forholdsvis godt bevart i hovedform og materialbruk. Nordøstfasadene og det tverrstilte bygningsvolumet i nord er de best bevarte. Bygningen har arkitektonisk og arkitekturhistorisk verdi som et typisk eksempel på en mindre institusjonsbygning fra 1960-tallet. Volumfordelingen og fasadeutformingen er karakteristisk for modernismen i Norge på denne tiden. Bygningen har også miljøverdi som del av Landåsutbyggingen og den funksjonalistiske boligforstaden som ble reist etter krigen.

Den er også interessant som en tidlig, formålsbygd representant for kommunale barnehager, som var blitt et nytt, offentlig ansvarsområde etter barnevernsloven av 1956.

Anbefalinger

Bygningens hovedform og fasader bør bevares. Videre bør fasadeutformingen og materialbruk ivaretas, som det røde teglsteinstaket og de slemmede teglsteinsveggene i kombinasjon med tre.

Dersom det skal foretas endringer eller større rehabiliteringer, ber vi om at Byantikvaren kontaktes for å diskutere forslaget.

7 Kilder

- Braarkiv – eldste dokument 1959 (fiskeutsalg)
- Byutvikling 1993, *Verneverdige bygninger og bygningsmiljøer*
- Byutvikling 1994, *Veiviser i bebyggelsen*
- Byutvikling 1994, *Arkitektonisk stedsanalyse*
- Bergen kommune, braArkiv.
- Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden: <https://askeladden.ra.no>
- Universitetet i Bergen, Billedsamlingen: <https://marcus.app.uib.no>
- SEFRAK
- Bygdebøker, byleksikon
- Historiske kart
- Byantikvarens Kulturminnegrunnlag
- Digitale ressurser, Bergen byleksikon,
- Billedsamlingen UIB, skråfoto, historiske flyfoto,
- Byarkivet, Statsarkivet
- Kommunedelplan for kulturminner 2010-2025. Stavanger kommune 2011.

BERGEN KOMMUNE

